

Akademie výtvarných umění v Praze

Studijní program Ateliér malba II.

Škola Vladimíra Skrepla

DIPLOMOVÁ

PRÁCE

Postmoderna v přerodu: od pozitivní k temné postmoderně aneb návrat mýtu posvátna.

Postmodern in Transition: From Positive to Dark Postmodernity, the Return of the Myth of the Sacred.

Vypracoval: Tadeáš Pochman

Vedoucí diplomové práce: Milan Mikuláščík, Julius Rajchl, Aleš Veselý,

Oponent diplomové práce: Petr Vizina

Konzultant: Viktor Kubík

Akademický rok 2025/2026

ANOTACE:

Diplomová práce Tadeáše Pochmana *Postmoderna v přerodu: od pozitivní k temné postmoderně aneb návrat mýtu posvátna* analyzuje přechod od Fukuyamovy liberální euforie k temné postmoderně – éře geopolitických traumat a znovu projevů posvátného myšlení v kultuře lidstva. Instalace (malba, terrazzo, keramika, foto, video) propojuje biblické motivy s dějinnými zlomy, reflektuje svobodnou vůli (Akvinský), hester panim (Šapiro) a Žižkovo „reálno“. Staví eschatologickou odpovědnost proti zneužívání mýtů světovými elitami. Zamýšlí se nad možnostmi současného uměleckého myšlení v dějinném rámci. Snaží se postavit most mezi současností a minulostí. Mezi mladou a starou generací, mezi kritikou a přijetím, mezi životem dnes a tady, zde na zemi a budoucností.

OBSAH:

ÚVOD

Předmět a cíle práce, anotace

1. TÉMATICKÝ PŘEHLED

Vstupní teze

2. UMĚLECKÁ REALIZACE

Popis části uměleckých artefaktů z instalace

3. TVURČÍ PROCES

Popis pocitu z tvorby

4. UMĚLECKÉ PROSTŘEDKY

Materiály a techniky

5. TEORETICKÉ SOUVISLOSTI

Filozofické a teologické souvislosti

6. REFLEXE A ZHODNOCENÍ

Hodnocení výsledku

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. TÉMA:

Při práci nad diplomovým projektem přemýšlím o světě, což jak doufám, je běžná činnost jak u lidí tvořících, tak i u všech ostatních. Prostáček i pán, černý i bílý, malý i velký, velkomajitel i dlužník – všichni společně jsme chyceni do sítě otázek o budoucnosti světa i sebe sama.

Práce samotná je zobrazením příběhu o konci pozitivní postmoderny a zároveň nástupu její sestry nebo druhé fáze jí samé; nástupu temné postmoderny ¹. Celá instalace se skládá z několika částí. Zachycuje jednak momenty historické, které podobu postmoderního myšlení a světa zásadním způsobem ovlivnily – nejen tím, že na nich narativně staví, a za druhé, zachycuje události nedávné, které realitou i naším uvažováním proplétají své nitky dodnes. Obraz je jistě neúplný, někdo by možná vybral události jiné a některé z těch, co jsem upřednostnil já, naopak vyřadil. Taková je ale skutečnost fluidního světa dneška – každý může poodhalit pouze kousek z jejího úsměvu.

Možná vás napadne, proč je tam tak často ten Ježíš. Sám vlastně ani nevím, nějak se tam za poslední dvě tisíciletí připlétl. Bylo to vlastně zvláštní, že kdykoliv jsem na svých cestách Evropou potkával lidi z různých koutů světa a různých vrstev společnosti, víra byla tématem, které se v našich vzájemných hovorech často vracelo. Tím spíš, čím se ti lidé ocitali blíž ke kolosu velkých a násilných dějin dneška.

Příběh, který chci vyprávět, je příběhem s otevřeným pokračováním bez konce. V tuto chvíli se zdá, že s každým dalším rozhodnutím se možnosti různých podob budoucnosti zužují. Možná, že právě

¹ Pojem vychází z názvu mého textu, na kterém pracuji již delší dobu s pracovním názvem „cesta za černé zrcadlo“. Později dotvořený výslovnou poznámkou Martina C. Putny v pořadu Akcent českého rozhlasu Vltava. <https://vltava.rozhlas.cz/z-ecova-dila-se-ctenar-nemel-zdesit-je-prece-inspirace-abych-se-dovzdelal-rika-9601612>

ohlížení se do minulosti nám přinese pevnost v pohledu. Vhled do bodů zlomu, do okamžiků, které předurčovaly cestu. Těmito okamžiky vás podle mého výběru chci ve své diplomové práci provést:

2. UMĚLECKÁ REALIZACE

- Adam a Eva – *olej na plátně*

Pád z ráje, vyhnání z Edenu² je klasickým výjevem evropské kultury. Pocit ztráty, jenž se znovu vrací do pocitu společnosti. Po pádu Fukuyamovy teze³ to je již více než jen sdílený pocit nižších vrstev společnosti.

- Beránek Boží na hoře Morija – *terrazzo, hlína, vlna*

Když je Abrahám žádán Bohem, aby obětoval svého jediného syna Izáka⁴ na vrcholu hory, Abrahám se rozhodne tak učinit. Když to Bůh vidí, zastaví jeho ruku s nožem a Izáka zachrání. Jako odměnu za svou věrnost obdržel Abrahám Tóru (zákon), jejíž dodržování je spojeno s Boží přízní. V tuto chvíli se Abrahám a s ním i my vnořili do dějin. Pokolení ustoupilo od vrtochů bohů, nalezlo směr do budoucnosti. A tím dospěla i víra k lepším perspektivám.

- Dobývání Konstantinopole – *reliéf, olej na plátně 2x*

Čtvrtá křížácká výprava v roce 1204: Kult archanděla Michaela a sv. Jiří. Dopad křížáckého plenění na konečný pád Konstantinopole⁵. Současné využívání symboliky třetího Říma ruskou mocí. Pád Konstantinopole v roce 1453 a celé Byzantské říše je událostí, která jako by zapadla v dějinách. Myslím, že je to z toho důvodu, že na ni dnes nemá kdo vzpomínat. V důsledcích zrady a porušení pravidel tehdejšího „západního světa“ tak žijeme nevědomky dodnes. Toto prázdno tak dnes zaplňují propagandisté ruského režimu, kteří ho zaplňují lživými a agresivními podobami vykonstruované tradice. Například symbolika ozbrojených sil⁶ nebo architektonického stylu a politické rétoriky ruského režimu.

- Odchod Josepha Ratzingera do Řezna – *soubor grafických listů*

V letech 1962 až 1965 se mladý teolog Joseph Ratzinger⁷ podílel na přípravě teologických textů Druhého vatikánského koncilu, který posléze označil za ‚nové Letnice‘. Pár let poté v roce 1969 odchází z univerzity v Tübingen kvůli radikálními levicovými studentům, na

² Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. 3. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2017, Gn 3,23–24.

³ FUKUYAMA, Francis. The End of History? The National Interest, Washington, D.C., 1989, č. 16, s. 3–18. ISSN 1084-049X.

⁴ Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. 3. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2017, Gn 22,1–19.

⁵ VILLEHARDOUIN, Geoffroi de – CLARI, Robert de. Dobytí Konstantinopole. Přel. Kateřina Kunz. Praha: Argo, 2013. 272 s. (Memoria medii aevi; sv. 20). ISBN 978-80-257-1030-2

⁶ Archanjel Michalel, patron ruské armády a výsadkářů (VDV). Na vojenských praporech, insigniích a v byzantské tradici „ochránce Ruska“. Putinův režim jej využívá jako symbol „duchovní války“ proti „satanistickému Západu“.

⁷ Joseph Ratzinger (1927–2022) – později papež Benedikt XVI. (2005–2013).

univerzitu v Řezně, kde nastupuje na novou pozici dogmatické teologie. Tak se i s ním podstatně mění pozice evropské církve v následujících dekádách⁸.

- Koncert míru Sarajevo – *video*

Na hraně propukajícího balkánského konfliktu se pár měsíců před jeho plným rozhořením pořádal v olympijské hale koncert YUTEL za mír. Koncert, kterého se zúčastnily desetitisíce lidí, nesplnil svoji dějinnou úlohu. Osm měsíců poté se rozhořel plnohodnotný konflikt, který skončil až Daytonskou dohodou po 3,5 letech války. Nebudu popisovat hrůzy této doby jako bylo sousedské běsnění, střelení civilistů snipery v ulicích Sarajeva nebo neschopnost světového společenství zabránit tragédii. Ale právě události, které předcházely válce, nám dávají možnost nahlédnout do dějů předcházející kolapsu společnosti. Nenechme se znovu zlákat nadějemi. Je to opium a politici společnost vnímají často jako rukojmí, pro své mocenské ambice. Když se jim to bude hodit, politická garnitura nás zavlče do nejhlubších pekel a ani tisíc nadějí nás od nich neosvobodí. Ale bez nejkrásnější z věcí, kterou beztak naděje je, však nepřežijeme.

- Pád věže – *tisk*

Pád věží světového obchodního centra v New Yorku po útoku islamistických radikálů v roce 2001 převedl západní civilizaci do nového milénia. Původní pozitivní post-moderní představa stála před nečekanou výzvou, vlekoucí se imperialisticko – náboženská⁹ válka proměnila nejen země, kterými prošla, ale i samotnou západní společnost.

- Instalace čtyř ptáků a čtyř robotů

- a) Vražda Anny Politkovské¹⁰ – keramika s *tiskem*

V roce 2006 byla v Moskvě na narozeniny prezidenta Vladimira Putina ve výtahu zastřelena novinářka deníku *Novaja Gazeta*¹¹. Bylo již z jejích článků mapujících zejména konflikt v Čečně možné vyčíst, jak ruské elity zneužívají kulturní a náboženské muslimské menšiny pro získání politických bodů a následné sekuritizaci ruské společnosti.

- b) Pád Aleppa – keramika s *tiskem*

⁸ Ratzinger, Joseph. *Zpráva o víře* [Bericht über den Glauben]. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 1985, s. 23–27.

⁹ Papež František (Jorge Mario Bergoglio) rozvinul systematickou kritiku imperialismu jako nábožensky maskované expanze ve svých projevech, encyklikách a interview, kde spojuje geopolitiku, ekonomiku a teologii. Klíčový projev z letadlové lodi (2014)

15. června 2014 na palubě italské letadlové lodi *Cavour* papež František přímo konfrontoval 400 námořníků: „Válka vždy, vždy, vždy! Je to svatokrad! Válka ničí, válka ničí všechno, co je dobré, co je krásné. [...] Kdo prodává zbraně – ať už pro náboženství, nebo pro jiné důvody – je satanský obchodník. [...] Máme námořnictvo, máme armádu, ale pro obranu, ne pro útok.“

Současná podoba hnutí MAGA je jedním z nejsilnějších projevů této nemoci současného křesťanského světa.

¹⁰ Anna Politkovská (1958–2006) – novinářka *Novaja gazeta*, lidskoprávní aktivistka.

¹¹ iROZHLAS.cz, 8. 10. 2006, plus.rozhlas.cz/novinarka-anna-politkovska-7816563.

Po potravinové krizi, která byla také z velké části způsobena machinacemi¹² na globálních potravinových trzích¹³, se Blízký východ a s ním i Sýrie znovu propadla do vlny násilí umocněné rovníky sociálních sítí, které šířily sektářské násilí a povolávaly další, zejména mladé lidi, do víru občanské války. Zpětně, zrcadlovou reakcí Evropy, byly společensko – politické události posledních let.

c) Hurikán Mária – *keramika s tiskem*

Když v roce 2017 zasáhl Porto Rico hurikán o síle páté stupnice škály (až o síle 280 km/h) karibský ostrov, tzv. „nezačleněné území USA“, totálně ho zdevastoval. Poničená infrastruktura silnic, vody i telekomunikací odřízla populaci od civilizace. Zatímco předešlé bouře v Texasu měly plné vládní pokrytí, Porto Rico čekalo na pomoc dlouhé měsíce. V důsledku selhání administrativy prezidenta Donalda Trumpa zemřelo podle odhadů Harvard T.H. Chan School of Public Health¹⁴ z května 2018 mezi 4 645 a 8 498 lidí. I v tomto případě se ukazuje, že některé entity, mají blíže k moci než jiné. Při porovnání obětí předchozích a následujících bouří vidíme, jak hluboké to bylo selhání.

d) Bucca – *keramika s tiskem*

Když Vladimír Putin rozpoutal svoji další svatou válku proti novému imaginárnímu nepříteli, proti jinakosti, proti Západu a zneužil nejhorších podob ruské identity, vše probíhalo podle stejného scénáře jako již před lety v Čečensku, jak se můžeme dočíst v článkách Novaja Gazeta z přelomu milénia. Stejný slovník, stejně brutální zacházení s civilisty, hromadné hroby, popravené rodiny se svázanými rukama – obrazy jako vystřižené z reportážních cest Anny Politkovské¹⁵. Právě tyto chvíle jako by nám odhalovaly nejvyšší realitu, jak píše Slavoj Žižek ve své esejí „Welcome to the Desert of the Real! Five Essays on September 11 and Related Dates“¹⁶. Navazuje tím na Alaina Badiou, který označil „vášeň pro reálné“ za klíčový faktor 20. století. A násilí jako vrchol reálna, zakrývající klamnou slupku zinscenovaného klamu stalinistického režimu. Tehdy, stejně jako po 9/11, jako by dlouho a pečlivě konstruované představy marxistické teorie nebo akčních filmů hollywoodské produkce se

¹² RUSSELL, Rupert. *Cenové války: Jak zdánlivě bezvýznamné změny na světových trzích způsobují rozsáhlé krize, chaos a ozbrojené konflikty*. Překlad Kateřina Harrison Lipenská. Praha: Audiolibrix, 2023. ISBN 978-80-88407-43-0

¹³

Česká národní banka, 2026. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-inflaci/tematicke-prilohy-a-boxy/Co-hybe-cenami-potravin> [viděno 30. 4. 2026]. [web:90]

¹⁴ KISHORE, Nishant et al. Mortality in Puerto Rico after Hurricane Maria. *New England Journal of Medicine*, 2018, roč. 379, č. 2, s. 162–170. Zveřejněno 2018. DOI: 10.1056/NEJMs1803972.

¹⁵ Momentálně přístupné v ruštině v archivu Anny Politkovské: <https://politkovskaya.novayagazeta.ru/>

¹⁶ Žižek, Slavoj. *Welcome to the Desert of the Real: Five Essays – September 11 and After*. London: Verso, 2002. v češtině, Žižek, Slavoj. „Vítejte v pustině reálného.“ In: *České umění 1980–2010*, VVP AVU, 2014, s. 529–543.

staly realitou. Stejně tak i Vladimír Putin¹⁷ zinscenoval na kyjevském předměstí vlastní spektakl násilí pečlivě předkládaný světu a ruskému lidu¹⁸. Během mých dialogů s přeživšími tohoto masakru jako by reálno ztrácelo dech. Nepochopení: proč to udělal, proč jim? Když oni sami přece mají rádi Rusko, když tam mají sestru! Daň za spektakl pro vnější reálno, byla jeho lokální nesmyslnost. A teď jako i předtím a možná teď o to více (ale to nevím) lidem jako by snad zbyly pouze otázky a myšlenky na Boha. Možná, že je to konec něčeho ultimátně reálného, příchod něčeho, na co si sice nikdy nebudeme moci sáhnout, ale jako by to bylo blíže než to ostatní.

- Ježíš a Jidáš v Getsemanské zahradě – *olej na plátně, diptych*
Velká náboženství jako křesťanství nebo konfucianismus vznikala v přelomových dobách – v dobách, kdy klasické mentální vzorce selhávají a lidé hledají jiné. Proto jsem zvolil motiv Getsemanské zahrady v předvečer Velikonoc – v předvečer ukřižování Krista. Jako motiv vyhlížení budoucnosti – budoucnosti, která je však již jako červená linie předem napsaná a pouze se čeká na její odvinutí. To je můj pocit dneška.
- Ježíš Kristus pod křížem – *terrazová socha*
„Terazzová socha Ježíše pod křížem evokuje budoucnost zatíženou vlastní budoucností: i přes strach ze zkoušek tohoto světa je svobodná vůle kořenem křesťanské tradice. Podle Tomáše Akvinského¹⁹ strach umožňuje racionální vůli k univerzálnímu dobru, pomocí přirozeného zákona a syntézy s milostí (*„gratia non tollit naturam, sed perficit“*) mění tíhu kříže v eschatologickou naději vzkříšení (Jn 12,32). Bez ní je strach jen tíhou budoucnosti omezující (pokud jsem dobře pochopil) blaženost.
Obavy tak odhalují náročnost volby, milost ji osvobozuje do blažené syntézy přírody a transcendence, která je možnou pečetí pro věčnost.
Akvinského pojetí tak ukotvuje strach jako součást odpovědnosti, jež může vést ke svobodné vůli.
Strach není však sám o sobě bez syntézy dobra a přirozeného řádu ničím než jen pouze „násilnou“ tíhou nastávající budoucnosti, jenž žijeme.
- Portrét Krista – *olej na plátně*
Cesta do Jeruzaléma pro malbu Kristovy tváře. Tichý dialog s nitrem diváka.
Tuto lokalitu jsem si vybral zejména z důvodu její dějinné role v současnosti.
Když píšu tyto řádky, mám za sebou bohužel neúspěšný let z 28. února do Jeruzaléma.
Shodou okolností den vypuknutí nového kola konfliktu.
Doufám, že se mi cesta podaří nakonec uskutečnit.
Cesta se nepodařila uskutečnit, vystavuji proto nenamalovaný připravený formát.
Stále i pár dní před konečným odevzdáním tohoto textu uvažuji nad smyslem této neuskutečněné malby.
- Hester panim – *tisk, kresba*
Po hrůzných událostech 20. století byla tíživou evidentní otázka: „Jak je možné, že toto Bůh dopustil?“. Nemohu vás lehko provést teologickou debatou, která probíhala nejen

¹⁷ Vladimír Putin (1952) – ruský prezident od roku 2000 (s přestávkou 2008–2012). Bývalý agent KGB, anexe Krymu 2014, invaze na Ukrajinu 2022.

¹⁸ Buča v ruských médiích (4. 3.–6. 4. 2022): Ruská televize (Rossija 1, RT) během okupace Buče komentátorů (Skabějeva, Solovjov, Simonjan) vyhrožovala Ukrajincům vyhlazením – „Si to zasloužili. Čeká je vyhlazení. Kyjev zničíme. Bude vypálená země.“

¹⁹ Tomáš Akvinský OP: *Teologická summa* (Summa theologiae), Prima secundae (I-II), otázky 109–114 („O svobodné vůli a její účinnosti“)

v poválečných letech, ale rozvíjela se až do našeho milénia. Je však lehké představitelné, jak hluboké byly výčitky k Bohu, i jaký to mělo dopad na rodící se post-moderní společnost. Zavedu vás až na samotný závěr této teologické debaty. Já sám ji chápu jako klíč k pochopení druhé poloviny post-moderní periody, která nás stále ještě čeká. Tedy, pokud nás Bůh stvořil jako svobodné a zrozené k dobru s povolením k hříchu, je nutné, aby čas od času ustoupil a nechal projevit vůli lidí. Hrůzy dějin tak jsou důkazem absolutní autonomie člověka a jeho svobodné vůle, nikoliv absence Boha nebo absence jeho záměru. Na počátku tohoto uvažování, jak jsem to pochopil, je spis Esh Kodesh²⁰ od polského chasidského rabína Šapira²¹, který byl napsán během války ve varšavském ghettu a dochován ukrytý v nádobě od mléka v troskách ghetta²². Sám Šapiro byl zastřelen po likvidaci ghetta nedaleko Varšavy. Z úcty a hlavně proto, že sám nejsem tím správným člověkem, abych dál pokračoval ve výkladu, zde pouze zanechám citaci ze svazku, kterou předkládám v anglické verzi překladu, jelikož ji považuji za nejbližší a autorizovaný vhled do Šapirova díla: „When a person suffers and does not see the hand of God in his suffering, he himself creates hester panim.“.

Pokud bych se měl osmělit, překlad by mohl znít nějak takto:
„Když člověk trpí a nevidí ruku Boží v tomto svém utrpení, vytváří si sám hester panim.“

Vystavuji v dialogu s mými kresbami nakreslenými v Sobiborském lese během cesty na kole; Praha-Lublin distrikt.

3. TVŮRČÍ PROCES

Vzhledem k ambicím, které jsem sám sobě v diplomové práci vytyčil, byl pro mě proces tvorby velmi náročný a v určitých momentech vyčerpávající. Jednotlivé artefakty vznikaly nahodile nebo zdoluhavě, ale zároveň některé v průběhu tvorby zanikaly mezi mými prsty, jiné zase jako by se draly do mých dlaní. Udržet pohromadě myšlenky bylo podobně náročné jako samotná realizace a neméně mě zatěžovalo uvažování o instalaci celého komplexu/konceptu.

V průběhu práce jsem se potýkal s řadou jednoduše praktických chyb, počínaje špatnou volbou plátna, nedokonalou křídovou vrstvou, nedostatečnou fixací nebo s chaoticky náhodným mícháním olejových barev a myšlenek. Při metodě „svět je můj ateliér“ jsem mrznul i brečel, nic však nebylo tak hrozné jako nejistota a moje evidentní ztráta²³.

4. PROSTŘEDKY

²⁰ https://www.sefaria.org/Esh_Kodesh?tab=contents

²¹ Kalonýmos Kalmish Šapiro (kalonýmos Kálmán Šapira) Polský chasidský rabi (1889–1943), autor spisu Esh Kodesh („Oheň svatosti“). Působil ve Varšavě jako duchovní vůdce chasidské komunity během nacistické okupace Polska.

²² Zdroj: Wikipedia. *Esh Kodesh (book)* [online]. [cit. 2026-05-12]. Dostupné z: [https://en.wikipedia.org/wiki/Esh_Kodesh_\(book\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Esh_Kodesh_(book)).

²³ Ztrátu chápu jako obecnou rovinu ztráty, na které je postavena postmoderní společnost, ztráta velikých myšlenek minulosti, která byla utopena v hrůzách války nebo budoucnosti, která je pod náporom dopadů lidských činností jak v ekologickém slova smyslu, tak třeba i například ve smyslu technologickém.

Obrazy: olejové barvy, plátno, štětce

Sochy a objekty: terrazzo, sádra, keramická hlína

Grafiky: monotyp

Bižuterie: jablko z Edenu (broušené sklo v keramice)

Ostatní objekty a instalace: mp3 přehrávač, kamery

5. TEORETICKÉ SOUVISLOSTI

I přesto, že každá myšlenka nebo tah štětcem nese stopu své doby, když se dívám přímo – jak se jeví sami od sebe, bez předsudků – vidím v nich něco věčného: nejen módní trend, ale jádro vědomí, které bylo vždy stejné, tak jsou na tom i moje dnešní tahy štětcem.

Moment, kdy se vyhranilo mé myšlení směrem k pochopení důležitosti náboženských vzorců v dnešním světě, trasuji do poměrně dávné doby. Zpracování tohoto pocitu zabralo mnoho času. V tomto procesu mě zaujala teze Václava Bělohradského²⁴ o Fukuyamovo eseji „The End of History?“ (The National Interest, 1989)²⁵, kde poměrně přesvědčivě vykládá vrchol devadesátých let s jeho liberálně globální ambicí jako konec dějin ve smyslu konečného nalezení ráje již zde na zemi. Nastal unikátní moment lidských dějin: sestup eschatologie na dosažitelnou Zem, v tom Fukuyama poměrně přesně popisoval nastalou spirituální situaci přelomu milénia.

O to víc vzrušující se mi zdá pozorovat návrat dějin ve smyslu Samuela P. Huntigtona²⁶. Uchopení návratu posvátného myšlení považuji za jednu z nejděsivějších krás dneška. Domnívám se však, že příklon světa zpětně do dějin, do souboje vzájemných cizostí není danost nebo přirozený řád dějin, ale výsledek usilovného tlaku světových elit. Jak se snažím dokázat nejen na článcích Anny Politkovské.

Temné události, které nás v budoucnu čekají, chápu jako otevřené a další etapy teologických proměn světa, které budou bezesporu součástí tohoto procesu. Za jednu z největších inspirací proto považuji Shapirův „Esh Kodesh“, respektive východiska, která z něj pramení např: Eliezera Berkovitse v knize Faith After the Holocaust (KTAV Publishing House, 1973)²⁷, o kterých jsem psal ve svém textu k závěrečné státní zkoušce s názvem: *Vznik nového posvátna při kontaktu dvou modernit, jak toto posvátno vypadá a jakým způsobem do tohoto procesu vstupuje zlo a role umění při tomto fenoménu?*. Žijeme v traumatické konfrontaci víry s postmoderními paradoxy, odsouvání tohoto ducha doby je snad bláhovým důsledkem liberálního odcizení²⁸.

²⁴ Komentář pochází ze záznamu přednášky Václava Bělohradského, jejíž název se mi nepodařilo dohledat. Toto téma ale zpracovává v knize *Přirozený svět jako politický problém, 1991* v kapitole *Konec eschatologie neosobnosti*.

²⁵ FUKUYAMA, Francis. The End of History? *The National Interest* [online]. 1989, č. 16, s. 3–18. ISSN 1084-049X.

²⁶ HUNTINGTON, Samuel P. The Clash of Civilizations? *Foreign Affairs*, 1993, roč. 72, č. 3, s. 22–49. ISSN 0015-7120.

²⁷ BERKOVITS, Eliezer. *Faith After the Holocaust*. New York: KTAV Publishing House, 1973. 180 s. ISBN 978-0-87068-193-6. LCCN 72006256. OCLC 601913.

²⁸ KYSELA, Jan. Mezinárodní společenství má pravidla... [YouTube, 2026]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=rmXjVwoKjF4>. [web:108]

Již Jürgen Habermas ve své práci "The Philosophical Discourse of Modernity: Twelve Lectures" (Polity Press, 1987)²⁹ popisuje postmodernu jako ztrátu univerzální racionality, která vede k paralyzujícímu relativismu, k regresí a návratu mýtů. Temná postmoderna tak od své „starší sestry“ zdělila relativistický, chaotický závoj, dnes již s plně rozvinutým mytologickým aparátem, který se projevuje destruktivně nejen ke společnosti ale i k nám samotným, ale i mé schopnosti soustředit se a tvořit.

6. REFLEXE A ZHODNOCENÍ

S určitou nadsázkou by se dalo říct, že finální podoba soch a obrazů nemůže být dál od mé původní představy a s pomocí a podporou svého okolí bych ji pravděpodobně nedotáhl ke zdárnému konci. Jako celek nedokážu zatím práci zhodnotit, protože její nedílnou součástí je i samotná instalace. Jako pozitivní hodnotím, že se mi podařilo obsáhnout vícero různých uměleckých prostředků a samotná tvorba pro mě byla místy stejně frustrující, jako obohacující.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ:

1. BĚLOHRADSKÝ, Václav. *Přirozený svět jako politický problém*. [místo vydání neurčeno]: [nakladatel neurčen], 1991. (Kapitola „Konec eschatologie neosobnosti“).
2. BERKOVITS, Eliezer. *Faith After the Holocaust*. New York: KTAV Publishing House, 1973. 180 s. ISBN 978-0-87068-193-6. OCLC 601913.
3. Česká národní banka. „Co hybe cenami potravin." *Zprávy o inflaci – tematické přílohy a boxy* [online]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-inflaci/tematicke-prilohy-a-boxy/Co-hybe-cenami-potravin> [viděno 30. 4. 2026].
4. FUKUYAMA, Francis. „The End of History?" *The National Interest*, 1989, č. 16, s. 3–18. ISSN 1084-049X. Dostupné z: <https://www.marxists.org/reference/subject/philosophy/works/us/fukuyama.htm>.
5. HABERMAS, Jürgen. *The Philosophical Discourse of Modernity: Twelve Lectures*. Cambridge: Polity Press, 1987.
6. HUNTINGTON, Samuel P. „The Clash of Civilizations?" *Foreign Affairs*, 1993, roč. 72, č. 3, s. 22–49. ISSN 0015-7120.
7. IROZHLAS.cz. „Novinářka Anna Politkovská." 8. 10. 2006 [online]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/novinarka-anna-politkovska-7816563>.
8. KISHORE, Nishant et al. „Mortality in Puerto Rico after Hurricane Maria." *New England Journal of Medicine*, 2018, roč. 379, č. 2, s. 162–170. DOI: 10.1056/NEJMsa1803972.

²⁹ Jürgen Habermas: *The Philosophical Discourse of Modernity: Twelve Lectures*. Cambridge: Polity Press, 1987. Kritika postmodernismu jako ztráty univerzální racionality a návratu k mýtům.

9. KYSELA, Jan. „Mezinárodní společenství má pravidla..." [YouTube video]. 2026. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=rmXjVwoKjF4>.
10. Papež František. Projev na palubě italské letadlové lodi *Cavour*, 15. 6. 2014.
11. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. 3. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2017.
12. POLITKOVSKAJA, Anna. Archiv článků. *Novaja gazeta* [online]. Dostupné z: <https://politkovskaya.novayagazeta.ru/>.
13. PUTNA, Martin C. Rozhovor v pořadu *Akcent*. Český rozhlas Vltava [online]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/z-ecova-dila-se-ctenar-nemel-zdesit-je-prece-inspirace-abych-se-dovzdelal-rika-9601612>.
14. RATZINGER, Joseph. *Zpráva o víře [Bericht über den Glauben]*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 1985, s. 23–27.
15. RUSSELL, Rupert. *Cenové války: Jak zdánlivě bezvýznamné změny na světových trzích způsobují rozsáhlé krize, chaos a ozbrojené konflikty*. Přel. Kateřina Harrison Lipenská. Praha: Audiolibrix, 2023. ISBN 978-80-88407-43-0.
16. ŠAPIRO, Kalonýmos Kalmish. *Esh Kodesh* [online]. Dostupné z: https://www.sefaria.org/Esh_Kodesh?tab=contents.
17. Tomáš Akvinský, sv. *Teologická summa (Summa theologiae)*, Prima secundae (I-II), otázky 109–114 („O svobodné vůli a její účinnosti"). Praha: Karmelitánské nakladatelství, 1999–2006, sv. I-II, str. 470–490.
18. VILLEHARDOUIN, Geoffroi de – CLARI, Robert de. *Dobývání Konstantinopole*. Přel. Kateřina Kunz. Praha: Argo, 2013. 272 s. (Memoria medii aevi; sv. 20). ISBN 978-80-257-1030-2.
19. ŽIŽEK, Slavoj. *Welcome to the Desert of the Real: Five Essays – September 11 and After*. London: Verso, 2002.
- Česky: „Vítejte v pustině reálného." In: *České umění 1980–2010*. VVP AVU, 2014, s. 529–543.